

L'arsenal nuclear de Rússia, heretat de l'antiga URSS, és el segon més important del món.

ARXIU

INTERNACIONAL

Els blocs podrien tornar, ara sense disfressa ideològica

Què passa si Rússia diu "prou"

Els rumors de colp d'estat, les discrepàncies en la cúpula presidencial, el silenci espès dels militars. Tot fa pensar que s'acaba el temps de l'idil·li. Però, ¿com canviarà la política internacional, si Rússia torna a creure que és una superpotència?

El dia 14 de desembre de 1992, el recordaran ben recordat la majoria dels ministres d'afers estrangers europeus. Estaven reunits, la majoria, a Estocolm, en la reunió dels cinquanta-un ministres titulars de la Conferència de Seguretat i Cooperació a Europa. Com passa sempre, l'anunci que el ministre rus faria un discurs va concitar l'atenció dels altres col·legues. Andrei Kòzirev es va aclarir la gola i començà un discurs que era una bomba. Davant l'astorament dels seus compatriotes Kòzirev va anunciar un canvi substancial en la política exterior de Rússia. Va afirmar que el seu país se sentia humiliat per Occident, que estaven farts d'ingerències i que havia arribat el moment de dir prou. I va anunciar el primer tema en què ja n'hi havia prou. Això de Sèrbia s'havia acabat. Ja estava bé de pressionar el govern legítim de Belgrad en nom d'uns drets democràtics que no se sabia ben bé a què responien. A partir d'ara

Rússia s'erigia en defensora i salvaguarda de Sèrbia, i s'ha acabat la història. Kòzirev va afegir, per a rematar l'explicació, que Rússia, a més a més, era un estat asiàtic i que això d'Europa no era tan important com semblava. Alguns ministres van arribar als límits tolerables de la taquicàrdia. Ningú no es podia creure el que sentia.

Per a no creure-s'ho no s'ho creien ni els mateixos funcionaris de la delegació russa. A mesura que el discurs avançava la perplexitat era manifesta en les cadires situades immediatament després del ministre. Un dels funcionaris fins i tot es va alçar de la cadira i se'n anà de la sala visiblement contrariat. El delegat dels Estats Units buscava la mirada dels alemanys i els britànics. El ministre francès es tapava la cara. ¿Què passava? ¿Tornava el malson de la guerra freda? La Rússia nuclear, segona potència nuclear del món sencer, tornava a posar els míssils i els vehicles blindats sobre la taula? ¿Per què justament ara?

En realitat era una broma pesada. Pesadíssima. Kòzirev, quan va acabar el seu discurs va demanar perdó i va explicar que s'havia limitat a fer un exercici dialèctic perquè Occident pogués entendre què passaria si a Moscou tornaven els partidaris de la línia dura. És a dir, s'havia dedicat a demanar més suport per al president Ieltsin. El seu discurs, tanmateix, havia tingut una virtut clara: tornar a la realitat els governs de tot Europa. Sí, el comunisme ha mort. Però no ha mort Rússia ni les seues concepcions geopolítiques més profundes. ¿O és que no podia renàixer una guerra de blocs sense necessitat d'excuses ideològiques?

¿QUI ENS ESTIMA A RÚSSIA?

Per als europeus occidentals, sobretot, la revelació va ser impactant. Algunes cancelleries van mobilitzar en hores les institucions de pensament més ben preparades per a repensar el mapa geopolític d'Europa

ELS INTERESSOS IMPERIALS DE RÚSSIA

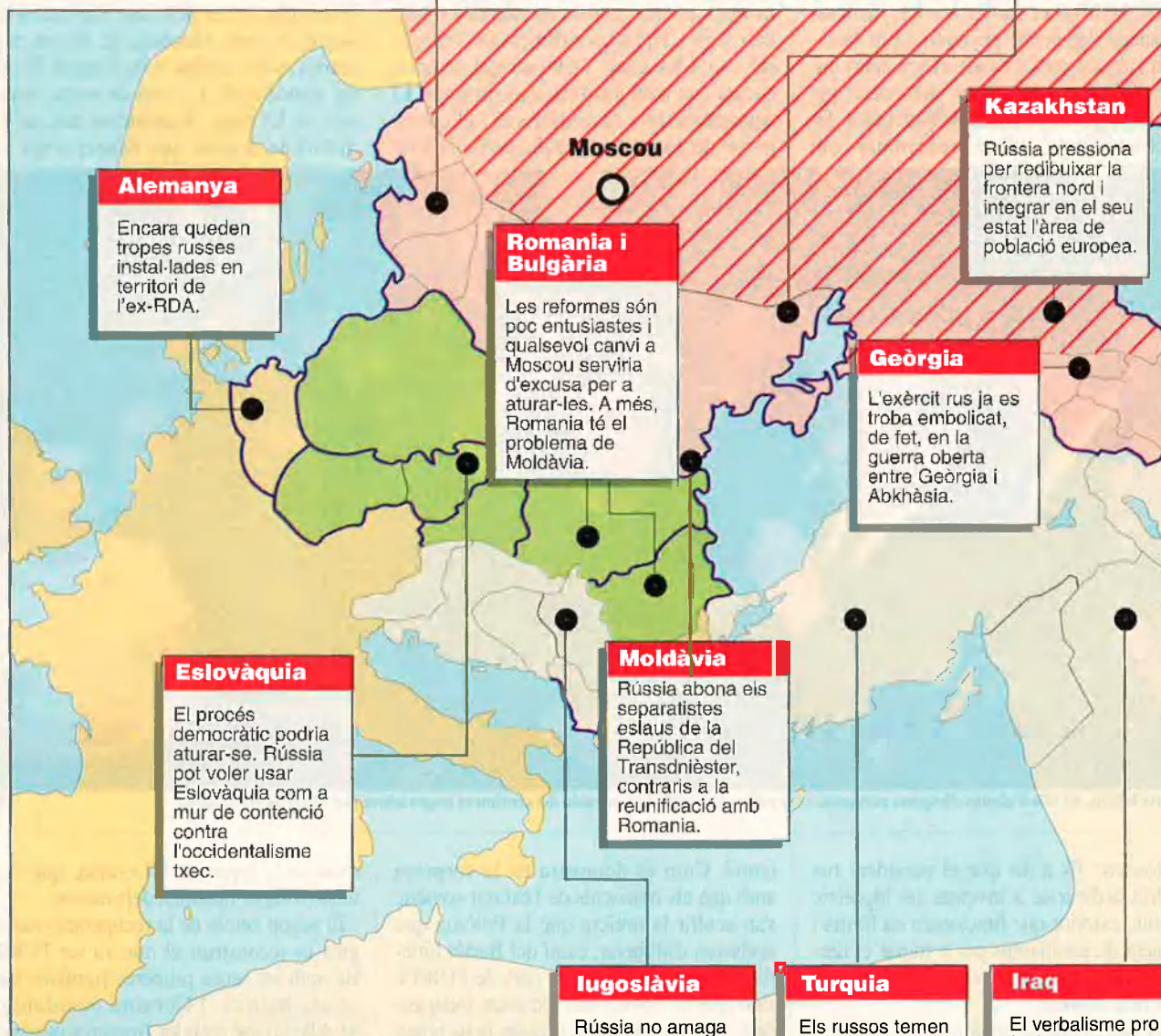

Estònia, Letònia i Lituània

Rússia amenaça de prendre mesures, si les minories russes són desposseïdes dels drets cívics. A Letònia els russos són gairebé la meitat.

Ucraïna

Alta tensió amb Rússia, per Crimea i el problema de la Flota. Tots dos són estats nuclears.

Alemanya

Encara queden tropes russes instal·lades en territori de l'ex-RDA.

Romania i Bulgària

Les reformes són poc entusiastes i qualsevol canvi a Moscou serviria d'excusa per a aturar-les. A més, Romania té el problema de Moldàvia.

Kazakhstan

Rússia pressiona per redibuixar la frontera nord i integrar en el seu estat l'àrea de població europea.

Geòrgia

L'exèrcit rus ja es troba embolicat, de fet, en la guerra oberta entre Geòrgia i Abkhàsia.

Eslovàquia

El procés democràtic podria aturar-se. Rússia pot voler usar Eslovàquia com a mur de contenció contra l'occidentalisme txec.

Moldàvia

Rússia abona els separatistes eslaus de la República del Transdnièster, contraris a la reunificació amb Romania.

Iugoslàvia

Rússia no amaga les seves simpaties en la guerra dels Balcans. Moscou podria blocar qualsevol esforç multinacional contra Sèrbia.

Turquia

Els russos temen la consolidació d'una federació turca que incloga les antigues repúbliques soviètiques d'Àsia Central.

Iraq

El verbalisme pro àrab pot prendre cos de nou a Rússia, sobretot si Rússia intenta una política mundial.

Cuba i Corea del Nord

Només un canvi bruscat a Moscou podria salvar els darrers vestigis del comunisme.

Afganistan

El record de la derrota és massa present, però ningú no sap què podria passar, si canvia la guàrdia al Kremlin.

- Rússia
- Antiga URSS
- Antic Pacte de Varsòvia
- CEE i països occidentals

i tornar a analitzar les alternatives reals a Rússia.

Pregunta primera: ¿qui són els nostres? Resposta primera que van rebre: com qui diu, ningú.

Avui dia a Rússia els únics occidentalistes són els incondicionals més fidels de Borís Ieltsin. Però això és ara. Suposant un panorama en el qual Ieltsin es revestís de dictador (ja el vàrem viure la setmana passada) i se sentís abandonat per Occident ¿alguna cosa frenaria el seu ànim imperial? La resposta no és únicament que no. La resposta és pitjor: Ieltsin, posat davant un atzucac, podria reaccionar com

na. I ¿què vol Rússia? ¿Quines són les seues idees de com s'estructura el món? ¿Quin paper s'adjudica en un hipotètic repartiment territorial?

UNA GEOPOLÍTICA CONSTANT

La resposta parteix del fet d'assumir que hi ha una constant expressada territorialment en la vida política de Rússia a través dels segles. Hi ha unes direccions d'expansió cap a les quals s'han adreçat sempre, encara que amb justificacions distintes. El tsarisme parlava de civilització i el comunisme de progrés. Hi havia, però, un fons

bon negoci tornar a lligar relacions amb Finlàndia. Salvar la integritat de la Rússia actual sembla el primer pas indispensable.

En realitat, però, els russos se senten bàsicament motivats pel triangle eslav: per Rússia, Bielorússia i Ucraïna. Una àrea que s'amplia i estreny en funció de les necessitats –o les possibilitats– polítiques. Si pot ser fins a Lvov, fins a l'Ucraïna occidental que va ser polonesa fins acabada la Segona Guerra Mundial, bé. Si, en canvi, només es pot arribar a la frontera d'Ucraïna, doncs això. La clau de volta, tanmateix, és Ucraïna. A qualsevol rus, se li fa difícil de digerir que Rússia tinga una

Borís Ieltsin, als ulls d'alguns dirigents europeus, és la millor garantia de contenció del sentiment imperialista rus. Però tot pot canviar.

ARXIU

Milosevic. És a dir que el president rus podria dedicar-se a inventar un hipotètic enemic exterior que funcionara en forma i manera de parallamps per a frenar el descontentament popular i canalitzar les energies més vitalistes.

I el cas és que, a banda ell, els altres no són gens de fiar. Tots, tots, estan a favor de la Sèrbia de Milosevic. I els grans partits i grups marquen distàncies cada vegada més rotundes amb la Comunitat Europea i amb els Estats Units. La Unió Cívica, el conglomerat de les forces més centristes, parla de recuperar l'orgull rus en el terreny internacional. El Front de Salvació, la reunió dels comunistes amb els feixistes, va més lluny i tot. Si poguera recuperar el mort Pacte de Varsòvia i el Comecón.

Contestada la primera pregunta, i assumint el segon ensurt, és el torn de la sego-

comú. Com es demostra en la sorpresa amb què els mariscals de l'exèrcit soviètic van acollir la notícia que la Polònia que acabaven d'alliberar, camí del Berlín hitlerian, no entraria a formar part de l'URSS, sinó que es constituïria en estat independent. Ho hem sabut ara, quan hem pogut fullejar els papers secrets.

Un esquema raonable de com representa Rússia el seu món podria dibuixar-se a través de diversos cercles.

El primer cercle, el més íntim, seria el que inclou territorialment la mateixa Rússia actual. No tot és tan fàcil com creure que allò és Rússia. Diverses repúbliques, el Tatarstan i Txetxènia, principalment, no volen ser part de Rússia. I com més allunyada una regió és de Moscou, més problemes es van creant. Sibèria parla ja obertament de separació. A Carèlia els mateixos russos presumeixen que seria un

existència separada d'Ucraïna, que és la terra d'origen històrica dels russos.

El segon cercle de la recuperació ideològica és reconstruir el que va ser l'URSS. Bé amb les seues primeres fronteres (sense els bàltics, l'Ucraïna occidental i Moldàvia), bé amb les fronteres posteriors a la Segona Guerra Mundial. En aquesta estratègia tenen un paper fonamental les minories russes que hi ha encara escampades per les antigues repúbliques. Rússia es pot convertir en garant de qualsevol discriminació que pugui existir contra elles.

La situació d'aquestes minories és particularment tensa als països bàltics i a Moldàvia. A Moldàvia es viu una situació oberta de guerra entre la minoria russa, que ha proclamat la seua pròpia república, i els moldaus. A la bàltica, sobretot a Estònia i Letònia, les compactes minories russes que hi ha han vist qüestionats els

A Nagorno-Karabakh, territori armeni sota administració àzeri, es viu de fa cinc anys una autèntica guerra civil.

ARXIU

seus drets cívics, especialment electorals.

Un cas diferent, el representa la república centrasiàtica del Kazakhstan, on els russos formen una població compacta al nord i on, per tant, es pot esperar una demanda de rectificació de fronteres.

El tercer cercle de pensament geogràfic rus té com a eix l'antic Pacte de Varsòvia. Aquí Moscou cavalcaria sobre dos pivots. D'un costat aquells països que són aliats tradicionals, independentment de la ideologia del moment. Els més fidels són els búlgars, però també hi ha els serbis (que, curiosament, no eren membres del Pacte de Varsòvia). D'una altra, poden usar països com Eslovàquia, que conjuga una impressió de ser amenaçada per Hongria i Txèquia amb una ideologia molt menys liberal que la d'aquells. Si Rússia s'aliava amb Eslovàquia podria mirar d'usar aquest país com a fre de l'extensió de les reformes. On no té res a fer és a Hongria, Txèquia i Polònia, països que no volen ni sentir-ne a parlar. Alerta, però, si aquests països, per por de Rússia, decidien de demanar l'ingrés a l'OTAN. El desplaçament de frontera de l'Aliança seria jutjat com a inacceptable per Rússia. També al sud, si es consolida la creació de la gran Turquia, Rússia pot posar-se molt nerviosa. No cal oblidar, finalment, que encara queden tropes soviètiques en diversos països europeus, inclosa Alemanya.

El darrer cercle, el formen aquells països que encara es proclamen comunistes i que veurien en un canvi autoritari de Moscou un alleujament de la seua crisi i un lloc on arrecerar-se. És el cas de Cuba o de Corea.

Vicent Partal

Les difícils fronteres de l'imperi

La dissolució de la Unió Soviètica ha fet sorgir quinze nous estats, però també ha fet proliferar els conflictes entre ells. Aquests són els més destacats.

Crimea. Península de 25.881 quilòmetres quadrats i 2,5 milions d'habitants, que es disputen Rússia i Ucraïna. Crimea depèn d'Ucraïna des del 1954, quan Rússia li la "regalà".

Txetxènia-Ingúixia. Aquestes dues repúbliques caucàsiques s'han separat i Txetxènia ha reivindicat dues regions, actualment inguixes, que creu pròpies.

Ossètia del Nord. República autònoma de Rússia. Els ossets estan enfrontats amb Ingúixia per la possessió de diversos territoris de frontera. Ossètia viu avui sota administració militar russa.

Ossètia del Sud. República autònoma de Geòrgia. Només el 29% de la població és georgiana. El 13 de desembre del 1991 es va declarar independent, independència que mai no ha estat acceptada per Geòrgia.

Abkhàsia. República autònoma de Geòrgia. Es va proclamar independent el 23 de juliol amb la intenció d'unir-se a Rússia. Geòrgia acusa Rússia de donar suport als nacionalistes abkhasos.

Moldàvia. La república romanesa de Moldàvia es va proclamar independent el primer dia de desembre del 1991, amb la intenció de reunificar-se amb Romania. Dins de Moldàvia, emperò, la zona a l'est de riu Dnièster és poblada majoritàriament per russos, que també han procla-

mat la independència. Moldàvia, per una altra banda, estudia la reivindicació de la Bucovina i la Bessaràbia, actualment d'Ucraïna.

Tadgikistan. Aquesta república de 143.000 quilòmetres quadrats i més de cinc milions d'habitants viu una autèntica guerra civil entre el seu govern comunista i l'oposició islàmica.

Uzbekistan. Creu en la possibilitat d'integrar al seu estat les minories uzbeques de les repúbliques veïnes, inclòs l'Afganistan. Té un seriós conflicte amb les zones del seu territori habitades per tadgiks i kirguisos.

Kazakhstan. Els kazakhs són minoritaris al nord de la seua república, poblada per russos, ucraïnesos i alemanys, que volen formar part de Rússia.

Karabakh. Des de gener del 1988 en aquest territori armeni d'administració àzeri es viu una intensa guerra civil.

Nakhitxevan (Azerbaidjan). Aquesta república àzeri es troba separada de la resta del país per Armènia. Turquia ha amenaçat Armènia si prova cap manobra en aquesta regió.

Sibèria (Rússia). Entre la població siberiana creix la idea que el seu país és una colònia de Rússia. S'ha format, no fa gaire, el primer partit independentista siberià.

Tatarstan. S'ha proclamat independent de Rússia i no reconeix el Tractat de la Federació. Aspira a incloure tots els tàtars dispersos.

V. P.